

INTERNATIONALISERING? JA, EN NU?

Ervaringen met een multilateraal project

In de afgelopen jaren heeft het Berlage Lyceum in Amsterdam deelgenomen aan het Comeniusproject *Young Europe's Strategy*. In dit project hebben leerlingen kennisgemaakt met leeftijdsgenoten uit de EU om samen – op locatie in verschillende Europese landen – elkaars cultuur te leren kennen en verdraagzaamheid te vergroten.

RUTH NUSSE-TRIGGS & MARI AGHINA-GONZÁLEZ MARÍN

Op 10 april 2010 stonden 's middags zeven leerlingen van het Berlage Lyceum samen met zestig leerlingen uit zes verschillende landen bomen te planten op een groene heuvel aan de rand van de Turkse stad Manisa. Er werd gelachen en veel gepraat in het Engels. De leerlingen waren even heel concreet bezig hun grensoverschrijdende bijdrage te leveren in de strijd tegen luchtvervuiling en CO₂-uitstoot. Zij namen deel aan het Comeniusproject dat in de periode 2009–2011 plaatsvond onder de titel *Young Europe's Strategy* (Y.E.S.). Dankzij dit project hebben de leerlingen kennisgemaakt met medeleerlingen uit andere Europese landen. Het samen zoeken naar oplossingen voor grensoverschrijdende problemen heeft

geleid tot vergroting van wederzijds begrip en verdraagzaamheid; in de vorm van debatten zijn de belangrijkste Europese politieke onderwerpen met elkaar besproken. In dit artikel gaan wij in op de inhoud van het project en op enkele organisatorische aspecten.

Het Berlage Lyceum profileert zich als een internationaal georiënteerde school. De school heeft een bijzondere positie binnen het onderwijsaanbod in Amsterdam, omdat het internationale schakelklassen en een bloeiende tweetalige vwo-afdeling kent. De docenten zijn vaak op zoek naar samenwerkingsprojecten zodat contacten met andere scholen en landen kunnen worden verbreed en verdiept. Sinds het schooljaar 2010–2011 worden alle internationale projecten gecoördineerd door een internationaliseringcoördinator.

Foto: Berlage Lyceum

Comenius-Y.E.S.-project

Comeniusprojecten zijn een onderdeel van het Leven Lang Leren-programma dat zich richt op scholen: basisscholen, scholen voor voortgezet onderwijs, lerarenopleidingen en middelbaar beroepsonderwijs. Uiteenzettingen over de verschillende subsidiemogelijkheden zijn te vinden op de website van het Europees Platform: <www.europeesplatform.nl>. Het project betrof een multilateraal schoolpartnerschap. Dit betekende dat er drie of meer scholen gedurende twee jaar – twee keer per jaar – een bezoek brengen aan een van de partnerscholen. Bij ons ging het om scholen in Spanje, Portugal, Turkije, Slowakije, Frankrijk en Nederland.

De subsidie is afhankelijk van het aantal leerlingen en docenten dat naar het buitenland reist (de zoge-

noemde verplaatsingen). Ons project bestond uit 24 verplaatsingen uit 5 (t)vwo, gedurende twee jaar naar vier verschillende landen, te weten Spanje, Portugal, Turkije en Slowakije. Naar elk land gingen zes tot zeven leerlingen, begeleid door twee docenten. De landen die de groepen ontvingen, mochten acht tot tien leerlingen per uitwisseling afvaardigen. Leerlingen konden zich opgeven voor deelname aan het project. De docenten hebben de leerlingen naar hun motivatie gevraagd en zij hebben hun oordeel over een mogelijke deelname aan het project mede gebaseerd op de behaalde cijfers. De ouders van de leerlingen hebben toestemming gegeven voor de reis.

De voertaal voor alle projectactiviteiten was Engels. Voorafgaand aan iedere reis vonden er klassikaal

Berlage Lyceum in Amsterdam

Leerlingen van het Berlage Lyceum in Slowakije

Leerlingen van het Berlage Lyceum planten bomen in Manisa

een aantal vaste activiteiten plaats, zoals het houden van een enquête op school, het debatteren over Europese politieke onderwerpen, het voorbereiden van een PowerPointpresentatie of het ondernemen van een andere activiteit onder de schoolpopulatie zoals eten bereiden voor een *cultural dinner* en een optreden voorbereiden voor een *cultural evening*. Via e-mail hadden de leerlingen inmiddels contact gemaakt met de leerlingen bij wie ze zouden gaan logeren.

Tijdens de bezoeken – de ‘projectmeetings’ – maakten de leerlingen gezamenlijk een online krant. Een belangrijk item vormde het debat, waarbij één leerlingenteam per land een stelling diende te verdedigen. Deze werkvorm eiste veel van de luister- en spreekvaardigheid en van het vermogen gedachten te ordenen. Kennismaking met het gastland geschiedde in de vorm van sightseeing. Een culturele avond en een cultureel diner waren de vaste instrumenten voor een kennismaking met elkaars cultuur. Het logo van het project is door een aantal Turkse leerlingen ontworpen. Terwijl de leerlingen hun projectmeeting hadden, bereidden de coördinatoren de volgende reis voor.

Thematische opzet

Elke projectbijeenkomst had een ander thema. De thema's zijn gekozen uit onderwerpen die jongeren in Europa van groot belang vonden voor de vorming van een Europa waarin zij zich thuis voelen en hun dromen kunnen realiseren.

De eerste projectbijeenkomst in Spanje had als thema ‘Political expectations of young people towards

the European institutions’. Wij lieten leerlingen nadenken over en onderzoeken wat Europa voor jonge mensen betekent. De leerlingen hielden voor hun vertrek een enquête op school om de meningen van hun medeleerlingen te peilen. De resultaten werden in grafieken uitgewerkt en konden tijdens de projectbijeenkomst worden vergeleken met die van onze partnerscholen. Gedurende de eerste projectweek werd flink gedebatteerd over stellingen als *This House believes that the EU should expand to include all European states*.

In Turkije was het thema ‘Environmental issues’. Leerlingen hadden zich voor hun vertrek verdiept in het Hollandse landschap met de prachtige dijken en zijn mooie natuur. Naast de enquête en het debatteren maakte de productie van gerecycled papier deel uit van het programma. Met de hulp van de kunstafdeling en onze toa is het gelukt papier te recyclen. Leerlingen hebben in Turkije bomen geplant voor een nieuw bos. Bij een toegang is een plaquette geplaatst die verwijst naar het project.

Het thema in Portugal was ‘Cultural awareness’. Het thema was opgedeeld in een aantal subthema's: emigratie, discriminatie, multiculturaliteit en nieuwe gezinsvormen. De leerlingen van het Berlage Lyceum kregen het thema discriminatie toebedeeld. Zij maakten daarover een prachtig filmpje. Op het schoolplein stelden zij medeleerlingen de vraag of die zich weleens gediscrimineerd hadden gevoeld en zo ja, hoe dat voelde. De leerlingen gaven ook een culturele workshop in de vorm van een markt waarop de deelnemende landen hun culturele erfgoed en culinaire producten lieten proeven.

In Slowakije was het thema ‘Working in Europe (immigration, mobility, unemployment and tourism)’. De leerlingen hielden interviews en maakten foto's van vertegenwoordigers van verschillende beroepen, zoals een arts, een fysiotherapeut, een serveerster, een fluitmaker, een Hollandse boer, een bloemist, een verpleegster en een wetenschapper. Op deze manier ontdekten de leerlingen welke opleiding iemand moest volgen om zijn beroep uit te kunnen oefenen, wat mensen met eenzelfde beroep verdienden in de verschillende landen en wat de motivatie voor hun beroepkeuze was. Tijdens de projectbijeenkomst in Slowakije is er een tentoonstelling van gemaakt voor alle leerlingen, ouders en docenten. Op die tentoonstelling liet ook het Nederlandse consulaat zich zien.

Betrouwbare partners

Het vinden van betrouwbare partners voor een dergelijk project is natuurlijk erg belangrijk. In 2008 zocht onze to-afdeling een uitwisseling of een samenwerkingsproject met landen in Europa om het internationale bewustzijn van de leerlingen te vergroten. Via de British Council schreven we ons in op de Global Gateway, een website beheerd door de British Council (<<http://schoolsonline.britishcouncil.org>>). De zoekende school beschrijft het schooltype, de leeftijd en het onderwijsniveau van de leerlingen die mee willen doen, alsmede de locatie van de school. Verder wordt beschreven wat de school te bieden heeft, wat voor project de school wil starten en wat voor partnerschool wordt gezocht. Dit kunnen scholen in specifieke landen of met specifieke schooltypes zijn.

Scholen die op zoek zijn naar partners, staan ook op de Gateway. Als een school is ingeschreven, kan die andere scholen benaderen. De eigen oproep verdwijnt naar de achtergrond naarmate een school langer op de Gateway staat, omdat er steeds inschrijvingen bijkomen. Om de school onder de aandacht te blijven houden, kan die een nieuwe oproep plaatsen. Tegelijkertijd is het belangrijk mogelijk interessante partners te benaderen.

Wij zijn het project gestart met een school die ons in 2008 benaderde met een voorstel voor een Comeniusproject. De Sagrado Corazón Carmelita in Vitoria-Gasteiz (Spanje) had ons via de British Council Gateway gevonden. Hun voorstel sprak ons zeer aan, omdat tijdens alle bijeenkomsten debatteren als centrale vaardigheid zou worden beoefend. Dat paste goed in de cultuur en het curriculum van het Berlage Lyceum.

De coördinerende school roept alle geïnteresseerde partnerscholen op een *preparatory visit* af te leggen. Van 30 november tot 5 december 2008 bezochten wij Vitoria Gasteiz in Spanje in het kader van dit *preparatory visit*. Tijdens dit bezoek werd de aanvraag voor de subsidie en een nauwkeurige omschrijving van het project vastgelegd. Aan deze voorbereidende bespreking namen twaalf scholen deel. Daarvan bleven er zes over, die subsidie van hun *National Agency* hebben verkregen.

Tijdens het *preparatory visit* bleek dat het heel belangrijk was op elkaar te kunnen rekenen: toen drie docenten uit Italië en Roemenië de derde dag aankondigden in Bilbao te gaan winkelen in plaats van het project voor te bereiden ‘want ze hadden nog niets gezien van de omgeving’, waren ze verbaasd dat ze door de coördinator van

Deelnemers moeten zich er goed bewust van zijn dat een project dat gesubsidieerd wordt door de Europese Unie, veel administratie vereist

Spanje uit het project werden gezet. 'Met deze mensen vallen geen afspraken te maken', was zijn commentaar, en dat moet wel omdat je ervan uit moet kunnen gaan dat bij een uitwisseling alles in het gastland goed en volgens afspraak geregeld is.

Subsidietraject

Deelnemers moeten zich er goed bewust van zijn dat een project dat gesubsidieerd wordt door de Europese Unie, veel administratie en een grote nauwkeurigheid bij het invullen van subsidieaanvragen vereist en bij de financiële verantwoording van het project. Het Europees Platform is de *National Agency* voor subsidieaanvragen voor projecten in Nederland die door de EU worden gesubsidi-

COMMUNICATIE

Aan het begin van het schooljaar was er een informatieavond voor de ouders. Na elke projectbijeenkomst hebben we foto's en verslagen opgehangen in twee vitrines in de centrale hal van de school om de bekendheid van het project te vergroten. Op onze schoolwebsite waren we tijdens de reizen te volgen dankzij de gepubliceerde reisverslagen en foto's. Tijdens studiemiddagen hebben we de collega's laten zien wat wij in het buitenland hadden gedaan. We toonden hun het eindproduct: een samenvatting van de voorstellen van de jonge deelnemers per behandeld thema in de vorm van een dvd. Dit filmpje zal begin 2012 door de jongeren worden aangeboden aan enkele Europarlementariërs in Brussel.

Meer informatie is te vinden op de website van ons project: <www.yes-projects.com/yes>.

dieerd. Er is ook subsidie beschikbaar voor de *preparatory visits*. Mocht een school na het bezoek alsnog besluiten niet mee te doen met het project, dan worden de reis- en verblijfkosten meestal gedekt door het Europees Platform.

Het is niet aan te raden de coördinerende school te zijn als de school voor het eerst participeert in een EU-project. Coördinerende scholen zijn vaak scholen met ervaring in Comenius-projecten. Zij kunnen helpen met de procedure om de subsidie aan te vragen. Sommige *National Agencies* hebben specifieke eisen voor het eigen land, maar de formulieren en procedures zijn in alle Europese landen doorgaans identiek. Afhankelijk van het aantal leerlingen en docenten dat aan het project deelneemt, is er tot 25.000 euro beschikbaar als subsidiegeld. De subsidie voor ons project werd in de zomer van 2009 toegekend. Elk halfjaar moest een *progress report* worden opgestuurd naar het Europees Platform. Dit rapport werd ingevuld tijdens de projectbijeenkomsten. Aan het eind van het project is uitvoerig gerapporteerd aan het Europees Platform en is de subsidie verantwoord.

Internationalisering gelukt? Ja, en hoe!

In totaal zijn er de afgelopen twee jaar 24 leerlingen naar vier verschillende landen gegaan (Spanje, Turkije, Portugal of Slowakije). Ze werden begeleid door drie docenten. Dat was voor leerlingen en docenten een verrijkende ervaring. We hebben de genoemde landen en onze collega's goed leren kennen, hun gewoontes, hun cultuur, hun scholen. Zij waren hartverwarmend en zeer gastvrij. De leerlingen hebben zich in het Engels verstaanbaar gemaakt of moeten maken, en in de gastgezinnen ook op een andere manier moeten communiceren als ouders het Engels niet beheersten. Zo spraken ze in Portugal en Spanje Spaans en in Slowakije en Turkije Duits. En als dat onvoldoende was, vielen ze terug op gebarentaal. De intensieve omgang met leerlingen en hun families leverde allen een ervaring op die niemand had willen missen.

Ons doel was onder meer het gevoel van onderlinge verdraagzaamheid te vergroten. Volgens een van onze leerlingen, Tirza Smits, is dat doel bereikt: 'Het Comenius-project was een onvergetelijk avontuur. Het geeft je het gevoel dat je je stem kan laten horen, en dat je ook als jongere iets te zeggen hebt over de wereld om je heen. Daarbij hebben we ook vrienden gemaakt door heel Europa, en veel van elkaars cultuur geleerd. Ouders hebben ons gastvrij en liefdevol ontvangen in hun huis. Herinneringen die niemand ons ooit meer kan afnemen!' ■

binnenkort

Write Now!

Write Now! barst voor de twaalfde maal los. Write Now! is een belangrijkste schrijfwedstrijd voor jongeren van het Nederlandse taalgebied. Schrijvers en schrijfsters in spe kunnen teksten insturen tot 1 april 2012. De kandidaten dingen mee naar een finaleplaats tijdens het finaleweekend op 16 en 17 juni in Rotterdam.

Write Now! moedigt jong talent aan om kritisch te kijken naar het eigen werk. Elke regionale voorronde start met een schrijfworkshop onder leiding van een bekende schrijver vol tips om de geschreven tekst nog beter uit de verf te laten komen. Een vakjury reikt tijdens de voorronden boekenbonnen uit aan de drie beste kandidaten: 250 euro voor de eersteprijswinnaar, 125 euro voor de tweede en 75 euro voor de derde prijs. De winnaar plaatst zich bovendien voor het grote finaleweekend in Rotterdam.

Tijdens het grote finaleweekend besluit een vakjury bestaande uit een gerenommeerde auteur, uitgever, recensent en redacteur welke jonge schrijver de hoofdprijs in de wacht sleept: een MacBook ter waarde van 1.500 euro, een masterclass van een gerenommeerde uitgeverij, een blogcontract bij Spunk.nl en optredens tijdens onder andere Geen Daden Maar Woorden Festival en Wintertuin in Arnhem of Nijmegen. De publieksprijs is in handen van de lezer. Vanaf juni staan de stemwijzers op Writenow.nu en Depers.nl wagenwijd open. De publieksfavoriet wordt gepubliceerd in *Dagblad De Pers*.

Om deel te nemen hoeft een kandidaat aan slechts enkele eisen te voldoen. De schrijver dient tussen de 15 en 24 jaar oud te zijn, de inzending moet geschreven zijn in de Nederlandse taal en de tekst mag maximaal 2.000 woorden bevatten. Elk genre is toegestaan: van proza tot poëzie, en van theaterscènes tot rapteksten. Voor meer informatie: <www.writenow.nu>.

agenda

- 26 januari 2012, Gedichtendag 2012, <www.gedichtendag.com>
- 27 januari 2012, Good Practice Day Talen, Leiden, <www.iclon.nl/gpdtalen>
- 2 februari 2012, Investeren in fictie, Utrecht, <<http://tiny.cc/ltm-fictie>>
- 2 februari 2012, ThiemeMeulenhoff Congres Nederlands, Ede, <www.congresnederlands.nl>
- 14 – 24 maart 2012, Boekenweek, <www.boekenweek.nl>
- 15 – 17 maart 2012, Conferentie Recent Verschenen Werken, Landhaus Rothenberge, <<http://tiny.cc/ltm-rothenberge>>
- 19 – 23 maart 2012, IATEFL Conference, Glasgow, <www.iatefl.org>
- 17 april 2012, Conferentie Literatuuronderwijs, Utrecht, <<http://tiny.cc/ltm-liton>>
- 19 april 2012, Dag van de Duitse taal, <<http://tiny.cc/ltm-dagduits>>
- 19 september 2012, International Talk Like a Pirate Day, <www.talklikeapirate.com>
- 26 september 2012, Europese Dag van de Talen, <www.europeesplatform.nl>
- 29 november 2012, Dag van het Literatuuronderwijs, Rotterdam, <www.dagvanhetliteratuuronderwijs.nl>
- 15 maart 2013, Nationaal Congres Engels

Taal met toekomst

Nederlands geven aan een generatie die steeds mondiger wordt door sociale media, steeds minder leest en steeds behendiger is met nieuwe media: dat klinkt niet alleen als een uitdaging, dat is het ook. Deze uitdaging staat centraal op het ThiemeMeulenhoff Congres Nederlands op 2 februari 2012 in Ede. Binnen het thema 'Taal met toekomst' biedt de conferentie inspiratie, uitdaging en extra vakkennis om alle nieuwe ontwikkelingen en nieuwe media in en voor het vak Nederlands toe te kunnen passen.

Het congres is gericht op docenten Nederlands in het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. Maar de dag is ook zeer interessant voor andere professionals in het onderwijs, zoals sectieleiders, directieleden, decanen en coördinatoren.

Het programma voor deze dag is samen met docenten opgesteld. Deze docenten zullen ook diverse onderdelen van het programma verzorgen tijdens het congres. Na iedere sessie ontvangen de deelnemers alle informatie op papier, voorzien van praktische tips voor in de les. Philip Freriks opent het ThiemeMeulenhoff Congres Nederlands met een Groot Dictee. Voor meer informatie, zie <www.congresnederlands.nl>.